

ШАРҲИ МАФҲУМҲОИ АСОСӢ

Азнавбақайдгирӣ – такроран сабти ном кардани довталаб дар нуқтаи бақайдгирии қаблан ӯро номнавискарда бо мақсади ворид намудани тағйирот ба интихобҳои аввал ва (ё) маълумоти шахсияш, ки бо ихтиёри довталаб анҷом дода мешавад. Азнавбақайдгирӣ дар сурати баргузории озмуни тақсимои такрорӣ низ ба роҳ монда мешавад.

Бақайдгирӣ – қайди расмии довталаб дар нуқтаи бақайдгирӣ барои иштирок дар ИМД. Бақайдгирӣ барои иштирок дар ИМД дар **ду марҳала** – **асосӣ** ва **иловагӣ** ба роҳ монда мешавад. **Марҳалаи иловагии бақайдгирӣ** барои шахсоне гузаронида мешавад, ки дар **марҳалаи асосии бақайдгирӣ** барои иштирок дар ИМД сабти ном карда натавонистаанд.

Бал – нишондиҳандаи натиҷаи ИМД, ки барои ҳар субтест дар натиҷаи шкалабандии ҳолҳо ҳисоб карда мешавад. Озмуни тақсимои довталабон аз рӯи балҳои бадастовардаи онҳо ба роҳ монда мешавад.

Бали гузариш – бали умумии барои комбинатсияи ихтисос бадастовардаи довталабе, ки аз рӯи он дар озмуни тақсимои дар доираи нақшаи қабули донишҷӯён аз ҳама охир тақсимои шудааст. Бали гузариш пешакӣ муайян карда намешавад ва қимати он барои ҳар комбинатсияи ихтисос танҳо пас аз озмуни тақсимои довталабон ба муассисаҳои таълимӣ маълум мегардад.

Бартари интихоб – тартиб ё афзалияти интихоби комбинатсияи ихтисосҳо мувофиқи хоҳиши довталаб ҳангоми бақайдгирӣ.

Варақаи бақайдгирӣ – ҳуччати расмӣ, ки довталаб ва Марказ ҳангоми бақайдгирӣ бо ҳам ба имзо мерасонанд ва ба довталаб ҳуқуқи иштирокро дар ИМД медиҳад.

Варақаи ҷавобҳо – варақаи махсус, ки довталаб дар он ҷавоби саволу масъалаҳои тестро қайд мекунад. Варақаи ҷавобҳо ҳуччати ягонаи тасдиқкунандаи натиҷаи имтиҳонҳои довталаб ба ҳисоб меравад.

Гурӯҳи ихтисосҳо – ихтисосҳои аз рӯи фанҳои имтиҳон ба ҳам наздик ё монанд, ки дар як гурӯҳ муттаҳид карда шудаанд.

Даври иловагии имтиҳонҳо – муҳлати муқарраргардида ҷиҳати супоридани имтиҳонҳо барои довталабоне, ки дар марҳалаи иловагии азнавбақайдгирӣ ё бақайдгирӣ аз қайд гузаштаанд ва ё дар даври асосии имтиҳонҳо иштирок карда натавонистаанд.

Довталаб – шахсе, ки барои супоридани ИМД бо мақсади дохилшавӣ ба муассисаи таълимии таҳсилоти миёна ё олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо тартиби муқарраргардида ба қайд гирифта шудааст.

ИМД – имтиҳонҳои марказонидаи дохилшавӣ; низоми марказонидаи ташкилу баргузории имтиҳонҳо барои қабули донишҷӯён ба муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва тақсимои ба ин муассисаҳо.

Интихоб – ихтисос(ҳо), гурӯҳи ихтисосҳо, муассиса(ҳо)и таълимии таҳсилоти миёна ва ё олии касбӣ, шакл(ҳо) ва намуд(ҳо)и таҳсил, забон ва макони имтиҳонсупорӣ ва ғайраро **бо хоҳиши худ ихтиёр кардани довталаб** ҳангоми бақайдгирӣ бо мақсади иштирок дар ИМД.

Кабинети инфиродӣ – фазои шахсии барои довталаб дар заминаи сомонаи Марказ ҷудошуда, ки дар он марҳала ба марҳала ҳамаи маълумоти барои ӯ зарурӣ гузошта шуда, то замони муайяне нигоҳ дошта мешавад.

Комбинатсияи ихтисос – ихтисоси интихобшуда бо дарназардошти яке аз:
1) муассисаҳои таълимие, ки дар он аз рӯйи ихтисоси мазкур таълим дода мешавад,
2) шаклҳои таҳсил (рӯзона, шабона, ғоибона, фосилавӣ) ва 3) намудҳои таҳсил (ройгон, пулакӣ), ки тибқи нақшаи қабули донишҷӯён пешбинӣ гардидааст.

Қисми А (имтиҳон дар заминаи барномаҳои таълимии таҳсилоти умумӣ (шакли кӯтоҳ: имтиҳон дар заминаи синфи 11-ум)) – имтиҳон бо мақсади санҷидани дониш ва малакаю маҳорати довталаб – шахси дорои таҳсилоти миёнаи умумӣ, ибтидоӣ ё миёнаи касбӣ барои дохил шудан ба муассисаи таълимии таҳсилоти миёна ё олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар доираи ҳар гурӯҳи ихтисос чор субтестро дар бар мегирад.

Қисми Б (имтиҳон дар заминаи барномаҳои таълимии таҳсилоти умумии асосӣ (шакли кӯтоҳ: имтиҳон дар заминаи синфи 9-ум)) – имтиҳон бо мақсади санҷидани дониш ва малакаю маҳорати довталаб – шахси дорои таҳсилоти умумии асосӣ барои дохил шудан ба муассисаи таълимии таҳсилоти миёнаи касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар доираи ҳар гурӯҳи ихтисос се субтестро дар бар мегирад.

Қисми В (имтиҳонҳои эҷодӣ ва маҳорати махсус) – имтиҳон барои санҷидани қобилияти эҷодӣ ва (ё) малакаю маҳорати махсуси довталаб аз ихтисосҳои самтҳои санъат ва фарҳанг, варзиш, дизайн, меъморӣ, ҳайкалтарошӣ ва дин.

Қисми Г (имтиҳонҳои иловагии таҳассусӣ) – имтиҳонҳое, ки онҳоро довталабони ихтисосҳоро аз филиали Донишгоҳи давлатии Москва ба номи М. В. Ломоносов дар шаҳри Душанбе ва ё Донишгоҳи Осиёи Марказӣ интихобкарда месупоранд. Азбаски довталаб ихтисосҳоро аз ҳар дуи ин муассисаи таълимӣ интихоб карда метавонад ва ин имтиҳонҳоро ҳар яке аз ин муассисаҳо худаш баргузор мекунад, имтиҳонҳои иловагии таҳассусӣ барои филиали Донишгоҳи давлатии Москва ба номи М. В. Ломоносов дар шаҳри Душанбе шартан бо "Г.1" ва барои Донишгоҳи Осиёи Марказӣ бо "Г.2" ифода карда мешавад.

Қисми имтиҳон – ҷузъи таркибии ИМД, ки маҷмӯи муттаҳидгардидаи субтестҳо, фанҳо ё санҷишхоро аз рӯйи хусусиятҳояшон (А – дар заминаи синфи 11-ум, Б – дар заминаи синфи 9-ум, В – эҷодӣ ва (ё) маҳорати махсус, Г – иловагии таҳассусӣ) дар бар мегирад.

Марказ – Маркази миллии тестии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Маркази имтиҳонӣ – макони баргузори имтиҳонҳо дар биноҳои муассисаҳои таълимии дар шаҳр ё ноҳияи интихобгардида.

Маъмури имтиҳон – шахси вазифадор барои дастурдиҳии довталабон ва назорати чараёни имтиҳон дар синфхонаи ба ӯ вобасташуда.

Намуди таҳсил – роҳандозии раванди таълим дар муассисаи таълимӣ вобаста аз маблағгузорӣ, ки ду навъ дорад:

- **ройгон** (дар ин намуд барои тайёр кардани мутахассис маблағ аз бучаи давлат харҷ мегардад ва аз ин сабаб онро намуди бучавӣ ҳам мегӯянд);
- **пулакӣ** (дар ин намуд барои тайёр кардани мутахассис маблағ бо бастанӣ шартномаи дутарафа (байни шахсони воқеӣ ва муассисаи таълимӣ) аз ҳисоби сарпарастон – падару модар ё дигарон, ё шартномаи сетарафа (байни шахсони ҳуқуқӣ, донишҷӯӣ ва муассисаи таълимӣ) аз ҳисоби ташкилоту корхонаҳо пардохт мегардад ва аз ин рӯ онро намуди шартномавӣ низ меноманд).

Нуқтаи бақайдгирӣ – макони номнависи довталабон барои иштирок дар ИМД дар биноҳои муассисаҳои таълимии дар шаҳр ё ноҳияи интихобгардида.

Озмуни тақсимот – тақсимои довталабони ҳолҳои гузариши фанниро аз ҳамаи субтестҳо ва қисмҳои имтиҳонҳои дахлдор соҳибшуда ба муассисаҳои таълимӣ аз рӯйи комбинатсияҳои ихтисосҳои интихобкарда, тартиби бартари интихобҳояшон ва ҷойҳои тибқи нақшаи қабули донишҷӯён ҷудогардида.

Озмуни тақсимои такрорӣ – тақсимои довталабони дар озмуни тақсимои асосӣ комёбнашуда ба муассисаҳои таълимӣ аз рӯйи комбинатсияҳои ихтисосҳои дар натиҷаи озмуни ин тақсимои тибқи нақшаи қабули донишҷӯён дар онҳо ҷойҳои ҳоли боқимонда ва тартиби бартари интихобҳои ҳар яке аз довталабон. Барои иштирок дар озмуни мазкур ин гуна довталабон аз нав сабти ном карда, интихобҳои худро дар доираи ихтисосҳои ҷойҳои ҳолидошта муайян месозанд.

Пешномнависӣ – хизматрасоние, ки тавассути он довталаб худро пеш аз бақайдгирии расмӣ барои иштирок дар ИМД дар ҳолати бархат (ба воситаи шабакаи Интернет) номнавис мекунад.

Роҳбари маркази имтиҳонӣ – шахси масъул барои ташкилу баргузори имтиҳон дар маркази имтиҳонии ба ӯ вобаста.

Роҳ ёфтан ба озмуни тақсимои – ҳуқуқи довталаб барои иштирок дар озмуни тақсимои баъди ба даст овардани ҳолҳои гузариши фаннӣ аз ҳамаи субтестҳо ва қисмҳои имтиҳони дахлдор.

Субтест – ҷузъи таркибии имтиҳони қисмҳои А ё Б барои муайян кардани дараҷаи дониш ва малакаю маҳорати довталабон аз фанни таълимӣ.

Тест – абзори бамеъёрдаровардашудаи арзёбии воқеии дониш ва малакаю маҳорати довталаб, ки маҷмӯи саволу масъалаҳоро дар бар мегирад.

Ҳол – нишондиҳандаи аввали натиҷаи ИМД, ки қимати он барои ҳар субтест бо ҷамъ кардани ҳолҳои алоҳида барои ҳар ҷавоби дурусти довталаб ба саволу масъалаҳои ин субтест ҳисоб карда мешавад.

Ҳоли гузариши фаннӣ – шумораи ҳади ақал (минималӣ)-и ҳар сол вобаста аз гурӯҳҳои ихтисосҳо аз ҳар субтест муайяншавандаи ҳолҳо, ки барои роҳ ёфтан ба озмуни тақсимои довталабро зарур аст, онҳоро ба даст оварад.

Шумораи имконпазири бештарини (максималӣ)-и ҳолҳо – шумораи баландтарини ҳолҳо, ки онро баъди пурра ва дуруст иҷро кардани саволу масъалаҳо аз ин ё он субтест ба даст овардан мумкин аст.

Шакли таҳсил – муомилаи ба низом даровардашудаи байни таълимдиҳанда (омӯзгор) ва таълимгиранда (донишҷӯӣ). Шакли таҳсил асосан рӯзона, шабона, ғоибона ва фосолавӣ мешавад:

- **рӯзона** – шакли маъмултарини таҳсилот, ки донишҷӯӣ дар он ҳар рӯз (ба ғайри рӯзҳои истироҳат) дар давоми нимсола (семестр)-ҳо дар лексияву семинарҳо иштирок карда, сипас имтиҳонҳои дахлдорро месупорад;
- **шабона** – таҳсил дар нимаи дуҷуми рӯз. Ин шакли таҳсил ба таҳсили рӯзона хеле наздик буда, асосан хоси колледжҳои тиббӣ аст;
- **ғоибона** – шакли нисбатан мустақилонаи таҳсил, ки дар он донишҷӯӣ дар муҳлати муайян ба муассисаи таълимӣ ҳозир шуда, бо рӯйхати адабиёт ва маводди дарсӣ шинос мешавад, вазифаҳои гирифта, онҳоро мустақилона анҷом медиҳад ва сипас санҷишу имтиҳонҳоро месупорад;
- **фосолавӣ** – яке аз шаклҳои таҳсил, ки дар он донишҷӯӣ бо омӯзгор дар фосолаи аз ҳамдигар дур ба воситаи шабакаи Интернет: низомҳои махсуси таҳсил, почтаи электронӣ, гуфтугӯӣҳо (чатҳо), видео-конфронсҳо ва ғайра муомила мекунад.

Шкалабандӣ (миқёсгузорӣ) – раванди ба балҳо баргардонидани ҳолҳо, ки пас аз коркарди пурраи варақаҳои ҷавобҳои довталабон ва ҳисоби ҳолҳои бадастовардаи онҳо ба роҳ монда мешавад. Аз рӯйи натиҷаи шкалабандӣ дар доираи ҳар гурӯҳи ихтисосҳо барои ҳар субтест ҷадвали мувофиқати ҳолҳо ба балҳо тартиб дода мешавад.